

Es pot treballar el currículum a partir d'un element patrimonial?

Joan Callarisa Mas

Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya

Introducció

En aquest treball s'explica l'experiència del projecte *Un viatge en el temps* que es va portar a terme a l'escola Mossèn Cinto Verdaguer de Folgueroles durant el curs 2015-2016 a l'etapa de cicle superior de primària.

Es tracta d'un projecte interdisciplinari a partir d'un element patrimonial. Concretament, el monestir de Sant Pere de Casserres (municipi de Les Masies de Roda, comarca d'Osona).

Aquest projecte s'ha dut a terme en el curs de sisè de primària i ha tingut continuïtat a l'escola.

Quan es va iniciar aquest projecte el curs 2015-2016 l'objectiu que tenien les mestres era poder treballar totes les àrees competencials del currículum de sisè de primària en una escola. Per fer-ho van adaptar un material creat a l'entorn d'un element patrimonial (Consell Comarcal d'Osona, 2015), concretament el monestir de Sant Pere de Casserres.

1. Contextualització

Abans d'explicar el desenvolupament i la proposta duta a terme en el curs cal contextualitzar el monument, l'escola i el material utilitzat.

En el cas del monument, Sant Pere de Casserres és un monestir benedictí de la comarca d'Osona dins el terme de les Masies de Roda, situat en un congost amb el pantà de Sau als peus del recinte. Hi ha una llegenda que lliga el seu origen als vescomtes de Cardona, dels quals s'explica que van tenir un fill que ja parlava tres dies després de néixer. Els va dir que moriria aviat i que quan això succeís el posessin en

un carro amb una burra cega i allí on es parés havien de construir un monestir. Així, l'enclavament triat va ser on s'ubica el monestir de Sant Pere de Casserres. Aquesta llegenda va lligada a l'infant Sant Nin. Se sap que es van iniciar les obres de la seva construcció l'any 1006 i la comunitat benedictina es va instal·lar allí l'any 1015. A partir del segle XIV va entrar en decadència. L'abandonament va ocasionar greus desperfectes que van fer que al segle XX la nau principal de l'església s'ensorrés. Al 1991 va ser adquirit pel Consell Comarcal d'Osona, qui es va encarregar de restaurar-lo. La inauguració de la restauració va ser l'any 1998 i es va obrir al públic a partir del 2002. Actualment és visitable i s'hi fan diverses visites guiades i activitats.

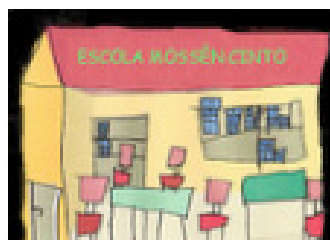

Imatge 1: fotografia de Sant Pere de Casserres. Autor: Antoni Anguera

En el cas de l'escola Mossèn Cinto de Folgueroles, des de l'any 2010 és un centre de dues línies que van des de P3 fins a sisè de primària. És una escola que potencia treballar per projectes, treballs d'investigació o materials creats pels mateixos mestres. Des de la dècada dels 80 (concretament, l'any 1986) a cada curs de cicle superior sempre s'ha dut a terme un petit projecte d'investigació de recuperació històrica relacionat amb l'entorn proper del poble. Sempre s'ha potenciat entendre el poble i la seva proximitat com una manera d'integració i de respecte al patrimoni ja que l'educació patrimonial permet tractar molts temes des del sentit crític (Ordeix i Santacana, 1993).

Durant aquests cursos s'han fet diferents projectes relacionats, ja sigui sobre els orígens de l'escola durant l'etapa franquista, sobre les masies i cases del poble, l'ofici

de picapedrer, les llindes de les cases, els rellotges de sol del poble, els esgrafiats de les façanes, l'església de Sant Jordi o el pedró de Mossèn Cinto.

Imatge 2 i 3: fotografia de l'escola i logotip de l'escola.

La majoria dels materials que s'utilitzen en els projectes que du a terme l'escola són dissenyats pels mateixos mestres. En el cas del projecte entorn de Sant Pere de Casserres va ser una mica diferent, ja que es va partir d'un material creat l'any anterior amb el nom *Sant Pere de Casserres, un viatge en el temps* (www.descobreixcasserres.cat) (Consell Comarcal d'Osona, 2015).

Fou un encàrrec del Consell Comarcal d'Osona l'any 2015, en què una mestra de cicle superior de l'escola en va ser coautora.

En aquesta pàgina web es poden trobar materials dissenyats (en format de quaderns) per treballar de forma interdisciplinària diferents elements relacionats amb el patrimoni i l'edat mitjana. Aquests quaderns inclouen les àrees de medi social i natural, matemàtiques, art, llenguatge, competències digitals, música i educació física.

Imatge 4: pàgina web *DescobreixCasserres*

2. Un viatge en el temps

Les tres mestres de sisè de primària, doncs, van voler provar aquest material el curs 2015. Suposava com una prova pilot, ja que tot just s'acabava de fer el material. Al projecte se li va donar el nom *Un viatge en el temps* (Pozuelos, 2007), i es va dur a terme durant tot el curs. Es va iniciar la primera setmana d'escola del mes de setembre i es va finalitzar l'última setmana escolar del mes de juny. Durant tot el curs es van treballar totes les àrees competencials del currículum. Des de llavors cada curs s'ha anat treballant i adaptant a les necessitats de cada curs, ja que és un projecte obert i mai tancat.

2.1 Continguts

Els elements treballats i les àrees les podem veure resumides en aquest quadre sintetitzat:

Àrea	Element treballats
Coneixement del medi social i cultural	Treballar la ubicació de la comarca i del monestir, el pantà de Sau, lectura de mapes topogràfics i corbes de nivell, com era l'edat mitjana i la societat feudal, l'estructura i com funcionava l'orde benedictí.
Coneixement del medi natural	Recollir materials i analitzar-los a l'aula, com ara disseccionar egagròpiles, mirar la tipologia dels arbres i les roques de l'entorn del monestir o els colors del paisatge.
Música	Es va fer una comparativa entre la música actual i el cant gregorià.
Matemàtiques	Calcular el desnivell entre l'inici del sender fins al monestir, representar les altituds en un gràfic, recollir dades climàtiques, observar figures planes i amb volum, buscar el perímetre del monestir, o fer un eix cronològic per situar l'època de l'edat mitjana.
Educació física	Es va fer el desplaçament caminant des del sender fins a l'entrada del monestir.
Digital	Es van fer fotografies per part dels alumnes, es va treballar amb pàgines web com Eduwiki, es van fer presentacions en Power Point i Prezi, i es van preparar materials relacionats de realitat augmentada (RA).

Àrea	Element treballats
Artística i cultural	Es van recollir fulles amb les quals més tard a l'aula es van preparar punts de llibre fets pels alumnes, es van fer lletres capitulars per veure com escrivien els monjos els seus llibres i es va treballar amb pergamins.
Llenguatge	Van treballar tots els conceptes nous que van aparèixer, ja fos en català, castellà o anglès. També es van llegir diferents textos relacionats amb el monestir com a habitatge dels monjos, les llegendes de la zona o el treball realitzat a la vida monàstica per potenciar la seva comprensió lectora.

Quadre 1: Àrees i elements del currículum treballats. Autor: Joan Callarisa.

2.2 Metodologia

La metodologia de treball del projecte és fomentar el treball autònom i cooperatiu dels alumnes a partir de l'aprenentatge del descobriment. Per potenciar aquesta manera de treballar es fan sessions tant a l'aula com a fora utilitzant diferents tècniques cooperatives des de grups cooperatius, la tècnica boli al mig, entre d'altres (Zariquey, 2016). Depenent del curs i el pressupost es realitzen dues o tres sortides amb els alumnes al monestir. Aquestes sortides s'intenta que coincideixin amb l'organització dels dossiers creats a la pàgina web: activitat prèvies, anem a Sant Pere i descobrim el Monestir³³.

Imatge 5: alumnes durant el curs 2017-2018 treballant autònomament a l'aula.

³³ <http://descobreixcasserres.cat/primaria/>

Imatge 6: alumnes treballant autònomament a Sant Pere de Casserres curs 2015-2016

2.3 Avaluació

Quin tipus d'avaluació es potencia? Les mestres tenen preparades unes rúbriques que intenten copsar tots els elements treballats durant els tres trimestres. Cada trimestre se'n passen una o dues per poder observar com els alumnes han anat adquirint els diferents aprenentatges. Aquestes rúbriques creades per les tres mestres els serveixen per poder avaluar totes les àrees i els continguts treballats del projecte de Sant Pere de Casserres. En algun moment del curs també passen una petita prova escrita per veure continguts treballats.

RÚBRICA PROJECTES CS

	Expert 4	Avançat 3	Aprenent 2	Novell 1	
TREBALL EN GRUP EL DIA DE LA SORTIDA					PUNTS
ACTITUD-RESPONSABILITAT	Hem treballat, ens hem ajudat i hem estat puntuals en la realització de les diferents activitats.	Hem treballat junta però amb poca constància.	Ens ha costat treballar junts ens ha faltat més constància.	Hem mantingut molt poca constància.	
ORGANITZACIÓ	Ens hem organitzat sols i hem solucionat els problemes de forma autònoma.	Ens hem organitzat sols però, en ocasions, ha hagut d'intervenir el professor.	Ha estat necessària l'ajuda del professor.	No ens hem organitzat.	
COL·LABORACIÓ	Tots hem col·laborat activament en la realització de les activitats.	Hi ha hagut membres que, en ocasions, no han fet la feina que els tocava.	Hi ha hagut membres que no han fet la feina que els tocava.	No hem col·laborat.	
TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ					
OBTENCIÓ D'INFORMACIÓ	Hem estat capaços de trobar i seleccionar tota la informació necessària amb facilitat.	Hem estat capaços de trobar la informació amb facilitat però alguna vegada hem necessitat ajuda per seleccionar-la.	No hem tingut facilitat per trobar i seleccionar la informació; hem necessitat ajuda.	Tot i haver tingut ajuda per trobar i seleccionar la informació, ens ha resultat difícil.	
ADQUISICIÓ DE CONCEPTES					
SENDER	Sé explicar què és un sender i el sé reconèixer.	Em costa explicar què és un sender però el sé reconèixer.	Em costa explicar i reconèixer què és un sender.	No sé què és un sender.	
PERIMETRE I ÀREA	Sé molt bé com calcular el perímetre i l'àrea i sé quina és la diferència entre aquests dos conceptes.	Conec com buscar el perímetre i l'àrea i sé força bé quina és la diferència entre aquests dos conceptes.	No sempre sé com buscar el perímetre i l'àrea. Em costa explicar aquests conceptes.	No sé quina és la diferència entre perímetre i àrea.	
RIU TER	Conec molta informació del riu Ter i sé situar-lo entre els rius de Catalunya.	Conec els trets més característics del riu Ter i el sé distingir entre els rius de Catalunya.	Sé molt poques coses del riu Ter però el sé distingir entre els rius de Catalunya.	No sé gaire res del riu Ter.	
TREBALL ESCRIT	Sabria organitzar una informació per fer un treball escrit.	Em costaria organitzar una informació per fer un treball escrit.	Em costaria molt organitzar una informació per fer un treball escrit.	No seria capaç d'organitzar una informació per fer un treball escrit sense l'ajuda del mestre.	
EMBASSAMENT	Sé què és un embassament i per a què serveix. Podria dir el nom d'una quantitat.	Sé què és un embassament però no sé per a què serveix. Podria dir el nom d'una quantitat.	No tinc clar què és un embassament ni sé per a què serveix. Només en conec un.	No sé què és un embassament ni sé per a què serveix.	
ARCS DE MIG PUNT	Sé veure i explicar què és un arc de mig punt i sé l'estil arquitectònic a què pertany.	Sé veure un arc de mig punt i sé l'estil arquitectònic que pertany.	Sé què és un arc de mig punt.	No sé què és un arc de mig punt.	
HEMEROTECA	Puc explicar què és una hemeroteca i per a què serveix.	Em costa explicar què és una hemeroteca i per a què serveix.	Puc explicar què és una hemeroteca.	No sé què és una hemeroteca.	
TOTAL					

Quadre 2: Rúbrica utilitzada durant el curs 2017-2018. Autores: Pilar Arumí i Silvia Rodríguez

També des de l'escola sempre s'organitza una matinal a final de curs per tal que els alumnes puguin mostrar als pares, familiars i gent interessada del poble tota la feina realitzada durant el curs. D'aquesta manera, esdevenen agents socials del patrimoni, ja que poden mostrar tots els continguts apresos però també els valors adquirits.

Imatge 7: matinal del mes de juny del 2018 on els alumnes expliquen el projecte anual.

3. Conclusions

A partir de l'observació i recollida de dades vaig documentar com els alumnes de sisè de primària treballaven un element patrimonial, en base a un projecte interdisciplinari de tot el curs on hi estaven inserides totes les àrees del currículum (Feliu i Hernández, 2011). En va resultar una valoració positiva tant per part dels alumnes, com les mestres i les famílies, de com el treball d'un element patrimonial els permetia aconseguir els objectius fixats en l'últim curs de l'etapa dels estudis de primària.

El resultat final de veure com els alumnes de sisè de primària treballen un element patrimonial a partir d'un projecte va ser molt satisfactori. A partir d'un focus grup que es va fer als alumnes, per veu dels propis nens els va saber greu acabar el curs ja que volien continuar treballant i aprenent. **Comentaven les ganes que tenien de continuar el projecte i en cap cas ho veien com una manera avorrida de memoritzar continguts** (Feliu i Hernández, 2011). Al contrari del que es podria pensar, deien que els hagués agradat treballar més així en algun curs anterior que no ho havien fet. I tenien la sensació d'haver après molt més o si més no que s'havien divertit més amb aquest tipus d'aprenentatge.

Imatge 8: focus grup realitzat el juny del 2016, curs 2015-2016.

La valoració per part dels pares també va ser molt positiva, ja que destacaven l'entusiasme i les ganes de treballar que van tenir els seus fills durant tot el curs. Alguns pares, fins i tot, comentaven que els seus fills els havien demanat anar al monestir o en altres de similars per l'entusiasme que tenien de tractar aquest tema.

Per últim, per part de les mestres la seva valoració era molt satisfactòria. Expressaven el molt que havien après elles d'aquest treball interdisciplinari amb els alumnes.

I els seus temors en ser un curs amb les proves finals de sisè es van esvaïr veient que van poder treballar totes les àrees i continguts dins d'aquest projecte. I els resultats de les proves van ser molt bons.

En conclusió, un element patrimonial treballat des de la perspectiva d'un projecte pot ser molt interessant i educatiu. No ha de ser un treball avorrit i memorístic, i permet poder treballar el currículum i totes les seves àrees en un curs tan important com és el final de l'etapa de primària en què hi ha les proves competencials.

Bibliografia

Consell Comarcal d'Osona (2015) Sant Pere de Casserres. Un viatge en el temps. Consultat l'1 de juny de 2017, a <http://descobreixcasserres.cat/>.

FELIU, M. y HERNÁNDEZ, F. X. (2011). El Trabajo sobre el patrimonio nos conecta con el pasado y permite la observación objetiva y el desarrollo de métodos de análisis histórico. A: *12 ideas clave. Enseñar y aprender historia* (p. 83-97). Barcelona: Editorial Graó, núm. 16.

ORDEIX, Laura; SANTACANA, Joan (1993). El patrimoni artístic i cultural. Barcelona: Editorial Graó

POZUELOS, F. (2007). *Trabajo por proyectos en el aula: Descripción, investigación y experiencias*. Sevilla: Publicaciones MCEP.

ZARIQUIEY, Francisco (2016). Cooperar para aprender. Transformar el aula en una red de aprendizaje cooperativo. Madrid: SM.